

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМ КЕРУВАННЯ ПОПИТОМ В ЛОКАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНИХ СИСТЕМАХ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядаються концепції локальних електроенергетичних систем (ЛЕС), основні напрямки та механізми систем керування попитом (DSM), включаючи енергоефективність та реагування на попит.

Ключові слова: системи керування попитом, локальні електроенергетичні системи, реагування на попит.

Abstract

The concepts of local energy systems (LES) are examined, along with the main directions and mechanisms of demand-side management (DSM), including energy efficiency and demand response.

Keywords: demand-side management (DSM), local energy systems (LES), demand response.

Вступ

Одним із перспективних напрямів енергоменеджменту є система керування попитом (Demand-side Management - DSM), яка дозволяє ефективно координувати споживання електроенергії на рівні кінцевих споживачів без необхідності значних капіталовкладень у нові генеруючі потужності [1].

У роботі розглядаються напрямки DSM, їх цілі, механізми та сфери застосування. Основою для аналізу виступають сучасні наукові підходи, висвітлені в літературі, що стосуються енергоменеджменту та розумних мереж, зокрема концепції інтегрованих систем керування.

Основна частина

Сучасна енергетика в Україні переживає період трансформації, змінюючись з традиційної централізованої системи до більш гнучких, розподілених та інтелектуальних систем. У цьому контексті ключову роль починають відігравати локальні електроенергетичні системи (ЛЕС).

ЛЕС – це частина загальної електроенергетичної системи, що об'єднує споживачів та джерела розосередженого генерування (в тому числі ВДЕ) і установки збереження енергії (УЗЕ) в межах певної географічної або технологічної зони.

ЛЕС може включати різноманітні джерела генерування, зокрема малі гідроелектростанції (МГЕС), сонячні (ФЕС) та вітрові електростанції (ВЕС), біогазові установки та дизель генератори (ДГ) [2]. Прикладом ЛЕС можуть слугувати промислові підприємства, територіальні громади, великі комерційні об'єкти, а також сучасні мікромережі, здатні працювати як автономно, так і синхронізовано з загальною мережею.

Для ефективного функціонування ЛЕС необхідно впроваджувати сучасні технології енергоменеджменту, зокрема керування попитом. Системи керування попитом (DSM) – це комплекс заходів та програм, спрямованих на зміну обсягів та графіку споживання електроенергії з метою підвищення ефективності функціонування електроенергетичної системи. DSM можна умовно поділити на дві великі категорії: заходи з підвищення енергоефективності (Energy Efficiency), спрямовані на довгострокове зниження загального рівня споживання, та заходи з керування навантаженням або реагування на попит (Demand Response, DR), що фокусуються на короткостроковій зміні моделей споживання у відповідь на потреби енергосистеми [3].

В таблиці 1 узагальнено основні напрямки DSM, їх цілі, механізми та сфери застосування, що забезпечує фундаментальне розуміння різноманітних підходів у рамках DSM. Це важливо, оскільки DSM охоплює широкий спектр стратегій, і розуміння їхніх цілей та механізмів є критичним для оцінки досліджень, спрямованих на їх удосконалення.

Таблиця 1. Напрямки DSM

Напрямки DSM	Основна ціль	Механізм	Сфера застосування
Зрізання піків (Peak Clipping)	Зменшення попиту в періоди пікового навантаження	Пряме управління навантаженням, цінові сигнали, стимули	Житловий, комерційний, промисловий
Заповнення провалів (Valley Filling)	Збільшення попиту в періоди мінімального навантаження	Стимулюючі тарифи, програми зарядки УЗЕ в нічний час	Житловий, промисловий
Перенесення навантаження (Load Shifting)	Переміщення споживання з пікових на непікові періоди	Тарифи за часом використання (ToU), ціноутворення в реальному часі (Real-Time Pricing)	Житловий, комерційний, промисловий
Стратегічне збереження (Strategic Conservation)	Зменшення загального річного споживання енергії	Програми енергоефективності, стандарти обладнання, освіта споживачів	Усі сектори
Ціноутворення за часом використання (Time-of-Use, ToU)	Заохочення споживачів до зміни часу споживання	Диференційовані ціни на електроенергію в різні періоди доби	Житловий, комерційний
Ціноутворення в критичні піки (Critical Peak Pricing)	Значне зниження попиту під час коротких періодів високого навантаження/цін	Дуже високі ціни протягом обмежених годин критичного піку	Комерційний, промисловий
Пряме управління навантаженням (Direct Load Control)	Зменшення навантаження енергопостачальною компанією під час піків	Дистанційне відключення/регулювання приладів споживачів	Житловий
Реагування на попит на основі стимулів (Incentive-based DR)	Зменшення або перенесення навантаження у відповідь на стимули	Фінансові винагороди за зміну споживання	Комерційний, промисловий

Основні напрямки впливу на добовий графік електроспоживання відображені на рисунку 1 [4].

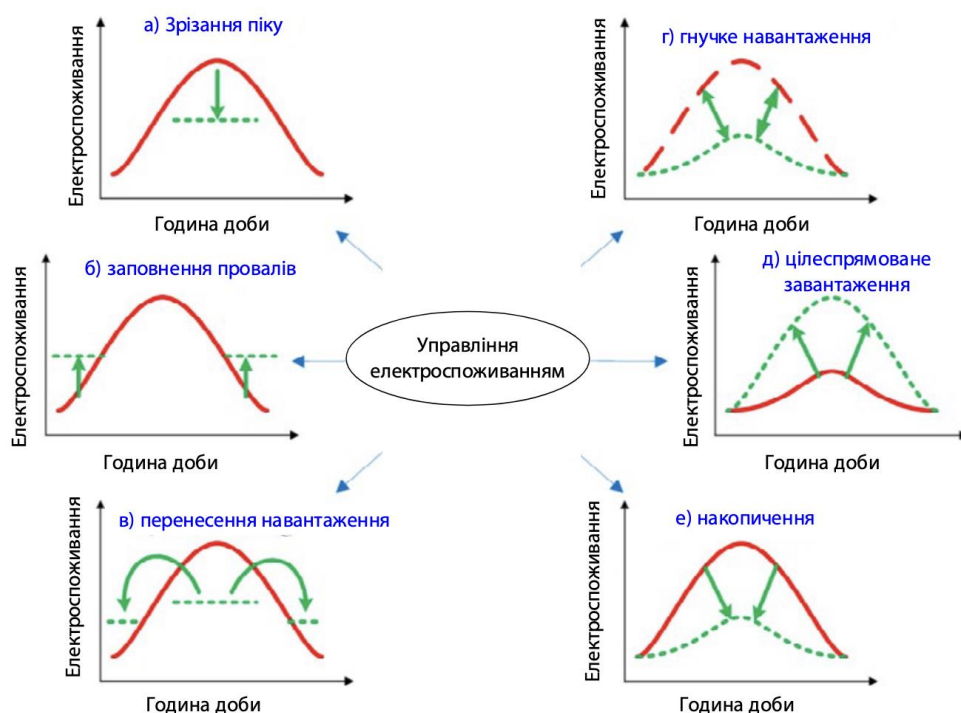

Рисунок 1. – Основні напрямки впливу на добовий графік електроспоживання.

Проте DSM не є просто набором окремих програм, це динамічний процес взаємодії між постачальниками електроенергії, операторами мереж та кінцевими споживачами. Ефективна реалізація програм DSM неможлива без відповідної технологічної інфраструктури. Ключовими елементами є "розумні" лічильники, системи моніторингу та керування типу SCADA або EMS, надійна комунікаційна інфраструктура, пристрої безпосереднього керування навантаженням, установки збереження енергії та платформи агрегації [5].

Висновки

ЛЕС, що об'єднують споживачів, джерела розосередженої генерації та установки збереження енергії, створюють передумови для підвищення надійності, ефективного інтегрування ВДЕ та економічних зисків. Впровадження систем керування попитом (DSM) у локальних електроенергетичних систем (ЛЕС) є одним із дієвих інструментів для вирішення комплексних завдань. Системи керування попитом, що включають заходи з енергоефективності, дозволяють змінювати обсяги та графіки споживання електроенергії, оптимізуючи роботу енергосистеми без значних капіталовкладень у нову генерацію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Rezaei N., Ahmadi A., Deihimi M. A Comprehensive Review of Demand-Side Management Based on Analysis of Productivity: Techniques and Applications. *Energies*. 2022. Vol. 15, iss. 20. Art. no. 7614.
2. Лежнюк П. Д., Комар В. О., Сікорська О. В. Розосереджене генерування в задачах підвищення енергоефективності розподільних електричних мереж: Монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2023. 195 с.
3. Elazab R., Abdelnaby A. T., Ali A. A. Impacts of multiple demand-side management strategies on microgrids planning: a literature survey. *Clean Energy*. 2024. Vol. 8, no. 1. P. 36–54.
4. Rollo A., Serafini P., Aleotti F., Cilio D., Morandini E., Moneta D., Rossi M., Zulianello M., Angelucci V. Load Shifting and Demand-Side Management in Renewable Energy Communities: Simulations of Different Technological Configurations. *Energies*. 2025. Vol. 18, iss. 4. Art. no. 872.
5. Chatuanramtharnghaka B., Deb S., Singh K. R., Ustun T. S., Kalam A. Reviewing Demand Response for Energy Management with Consideration of Renewable Energy Sources and Electric Vehicles. *World Electric Vehicle Journal*. 2024. Vol. 15, iss. 9. Art. no. 412.

Насадюк Руслан Миколайович — аспірант кафедри електричних станцій та систем, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: nalsur507@gmail.com

Комар Вячеслав Олександрович — д.т.н., професор, завідувач кафедри електричних станцій та систем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kvo1976@ukr.net

Ruslan NASADIUK — PhD student at the Department of Electrical Power Stations and Systems, Faculty of Electrical Power Engineering and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nalsur507@gmail.com

Viacheslav KOMAR — Doctor of Technical Sciences, Professor, Head of the Department of Electric Power Stations and Systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kvo1976@ukr.net